

حیوانات خانگی

همستر (*Cricetinae*)؛ تاریخچه، تنوع نژادی، تغذیه، تولیدمثل و رفتار آن| Hamster (*Cricetinae*); History, breed diversity, nutrition, reproduction, and its behavior |امیر محمد مقیسه^{۱*}، شبنم رحیملو^۱^۱ دانشجوی کارشناسی گروه مهندسی علوم دامی، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران، کرج، البرز، ایران

مقدمه

همستر (*Cricetinae*) به گروهی از جوندگان اطلاق می‌شود که در رده‌بندی علمی جزو فرمانرویی جانوران، شاخه‌ی طنابداران، زیرشاخه‌ی مهره داران، رده‌ی پستانداران، راسته‌ی جوندگان، زیرراسته‌ی موش‌ریختان، بالاخانواده‌ی موش‌واران و تیره‌ی همسترهای دم کوتاه می‌باشد. همسترها ۱۹ گونه دارند که در شش یا هفت سرده دسته‌بندی شده‌اند. همستر جانوری پگاه‌رو (شب‌زی) است و در طول روز زیر زمین باقی می‌ماند تا مورد حمله شکارچیان قرار نگیرد. رفتار این جانوران وابسته به محیط اطراف، ژنتیک و ارتباط آن‌ها با انسان متفاوت است. مثلاً با این که همستر اصالتاً حیوانی شب‌زی است ولی با این حال در جای غیز از طبیعت این حالت آن‌ها دستخوش تغییر است. علاوه بر این، همسترها در طبیعت به خواب زمستانی می‌روند، ولی در سایر حالت‌ها خیلی این اتفاق نمی‌افتد. این جانور در طبیعت از دانه‌ها، میوه‌ها و گیاهان تغذیه می‌کند و گاهی نیز به سراغ حشرات در زیر زمین می‌رود. این جانور دارای کیسه‌ی گونه است؛ به گونه‌ای که تا شانه‌هایش کشیده شده است و از آن برای جابجایی مواد خوراکی در هنگامی که در پناهگاه خود زندگی می‌کند، استفاده می‌کند. از آنجایی که زاد و ولد این حیوانات زیاد است، در آزمایشات از آن‌ها به عنوان حیوانات آزمایشگاهی استفاده می‌شود.

*نویسنده مسئول: amirmma596@gmail.com

بخش: ژنتیک و اصلاح‌نژاد دام و طیور دبیر تخصصی: دکتر معصومه ناصرخیل

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۰۹ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۲/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۲۳ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۲/۰۳/۲۴

رفرنس‌دهی: مقیسه، ام، رحیملو، ش. همستر (*Cricetinae*)؛ تاریخچه، تنوع نژادی، تغذیه، تولیدمثل و رفتار آن. علمی- ترویجی (حرفه‌ای) دامستیک، ۱۴۰۲؛ ۱(۱):۶۶-۶۲.

AnimSSAUT

ادامه مقدمه

برخی همسترها به عنوان حیوان خانگی توسط انسان‌ها نگهداری می‌شوند. این جانوران به دلیل این که معمولاً تنها زندگی می‌کنند و هزینه و جای زیادی هم نمی‌خواهند، باعث شده است که مورد علاقه انسان‌ها قرار گیرند. شناخته شده‌ترین گونه همستر، همستر طلایی یا سوری است که معمولاً به عنوان حیوان خانگی نگهداری می‌شود. سایر گونه‌های همستر که معمولاً به عنوان حیوان خانگی نگهداری می‌شوند عبارتند از سه گونه همستر کوتوله شامل همستر کوتوله کمبل، همستر کوتوله سفید زمستانی و همستر روبروسکی. نزدیک‌ترین اقوام این جانوران شامل ول‌ها و برخی موش‌ها هستند. اگرچه هر گونه متفاوت است، اما بیشتر اعضای این گروه ویژگی‌های مشابهی دارند. آن‌ها دارای بدن‌های باریک یا حتی گرد، اندام‌های کوتاه و دم‌های کوتاه هستند. خز آن‌ها در رنگ‌های مختلفی از جمله سفید، قهوه‌ای، مشکی، قرمز، خاکستری و غیره به چشم می‌خورد.

تغذیه در همستر

همستر موجودی همه چیز خوار است و از لحاظ تغذیه‌ای مشکلی ندارد. غذاهای مناسب همستر می‌تواند شامل مخلوطی از پلت غذای مخصوص پرندگان، تخم آفتابگردان و بادام زمینی باشد که باید قسمت عمده‌ای از غذای روزانه حیوان را در روز تشکیل دهد. در شرایطی که غذای مخصوص آن‌ها موجود نباشد می‌توان از غذای مخصوص طيور و یا غذای خشک سگ و گربه و

دانه‌های خوراکی پرندگان استفاده کرد. توجه داشته باشید که استفاده از این غذاها باید به شکل موقت باشد. حدود ۵۰۰ گرم از این غذاها برای مصرف یک ماه همستر کافی است. همیشه به اندازه مصرف روزانه غذا در قفس حیوان قرار داده شود؛ زیرا غذاهای فاسد می‌توانند سبب اختلالات روده‌ای در همستر گردند. تا جایی که امکان دارد از غذاهایی که حاوی مقدار زیادی آب هستند نباید استفاده کرد. وقتی که از شیر برای رشد همستر استفاده می‌شود، گاهی اثرات غیر قابل پیش‌بینی در هضم غذا می‌گذارد. همستر به غذاهایی مثل سیب‌زمینی، ماکارونی، تخم‌مرغ، برنج، گوشت و ماهی در صورتی که ادویه نداشته باشند تمایل دارد. به طور معمول یک یا دو بار در هفته از میوه و سبزیجات برای تغذیه همستر استفاده می‌شود. پنج درصد از رژیم غذایی یک همستر باید شامل میوه باشد تا نیاز ویتامینی آن تأمین شود. همیشه میوه و سبزیجات را قبل از قرار دادن در داخل قفس همستر باید با آب تازه شست؛ چون ممکن است آغشته به سموم باشند که برای همستر مضر است. اگر قصد ندارید از مواد غذایی موجود در بازار استفاده کنید می‌توانید به جای آن از ترکیب دانه‌ها، حبوبات و آجیل‌های خام بهره ببرید. مصرف میوه‌های پرکالری که موجب مشکلات اضافه وزن، به خصوص در همستر روسی می‌شود را کم کنید. در رابطه با مرکبات احتیاط کنید، چراکه گاهی می‌توانند برای همسترها مواد اسیدی به شمار بیایند.

تصویر ۱- تغذیه همستر

زمان مرحله استروس (جفت‌پذیری) نیز ۲۰ ساعت است. در همستر ماده در سیکل استروس ترشحات شیری رنگ با بوی خاصی از ناحیه واژن خارج می‌شود. این ترشحات در روزهای اول و دوم سیکل استروس، شفاف، غلیظ و سفید رنگ بوده و به تدریج در روز سوم به حالت لزج و کدر در می‌آید و نشان دهنده آمادگی حیوان ماده با نر است. عمل جفتگیری معمولاً هنگام عصر (موقع غروب آفتاب) صورت می‌گیرد. قبل از جفتگیری، همستر نر و ماده ممکن است حرکاتی مانند دویدن در قفس و بو کردن اندام‌های تناسلی یکدیگر و دعوا کردن را از خود نشان دهند. جفتگیری معمولاً در اولین استروس پس از زایمان به ندرت منجر به آبستنی می‌شود. بهتر است بعد از جفتگیری همستر ماده را به قفس خود برگردانده و پس از گذشت چهار روز دیگر، دوباره آن را در قفس جنس نر قرار دهید. در صورتی که همستر ماده در جفتگیری قبلی آبستن نشده باشد، خروج ترشحات شیری رنگ از واژن قابل مشاهده است و جفتگیری دوم صورت می‌گیرد. طول دوره بارداری همستر بین ۱۶ تا ۲۱ روز است. همستر ماده در ۳۰ تا ۵۰ درصد کل دوران زندگی خود قادر به فعالیت تولیدمثلی می‌باشد. میانگین تعداد نوزادان در هر بارداری برای همسترهای سوری حدود هفت توله می‌باشد، اما می‌تواند به ۲۴ توله نیز برسد. همچنین، میانگین تعداد نوزادان برای همسترهای کوتوله کمپل معمولاً چهار تا هشت توله در یک بارداری دارند، اما می‌توانند تا ۱۳ توله نیز در یک زایش داشته باشند. همسترهای چینی و روبروسکی، زاده‌های کمتری در هر بارداری دارند. البته همسترهای ماده تا زایمان پنجم و ششم نوزادان زیادی به دنیا می‌آورند، ولی پس از این مدت زاد و ولد آن‌ها کاهش پیدا می‌کند.

عوامل بچه خواری در همستر

سعی کنید یک رژیم غذایی با کیفیت بالا برای همستر ماده‌ای که زایمان کرده فراهم کنید و حتماً محیطی آرام و تمیز و گرم را برای آن مهیا سازید. هیچ موقع سعی در تماشای همستر ماده در حین زایمان نکنید، زیرا اینکار باعث ایجاد استرس و هیجان در آن خواهد شد و بچه خواری رخ خواهد داد. بهتر است که بچه همسترها را به مدت یک هفته تا ۱۰ روز با مادرشان تنها بگذارید و به هیچ عنوان نوزادان تازه به دنیا آمده را لمس نکنید، زیرا مادر آن‌ها با استشمام بوی دست شما، دیگر آن‌ها را شیر نداده و احتمالاً سعی در کشتن آن‌ها (خوردن نوزادان) خواهد کرد. عوامل دیگری از جمله فضای کم، ایجاد سر و صدا و مزاحمت در موقع شیردهی، عدم دقت در تغذیه صحیح همستر مادر، مزاحمت در حین زایمان، نمایان بودن لانه، گاز گرفته شدن

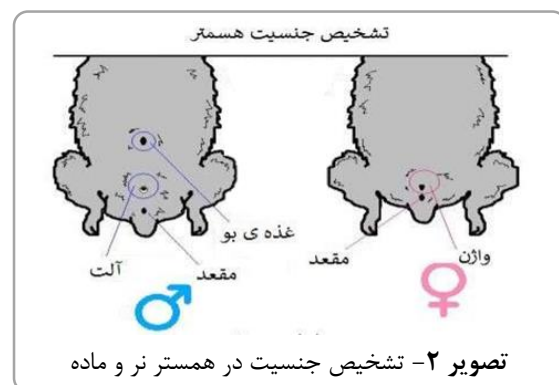
نحوه غذا دادن به همستر

نحوه غذا دادن به همسترها نکته بسیار با اهمیتی می‌باشد. همان طور که قبلاً نیز اشاره شد، باید در مقدار کم به همسترها غذا داد؛ زیرا این کار علاوه بر راحتی هضم غذا موجب می‌شود تا عکس‌العمل همستر را نسبت به غذاهای مختلف ملاحظه شود. اگر بعد از چند روز واکنش منفی نسبت به مواد غذایی مشاهده نشد، می‌توان آن غذا را به مقدار بیشتری به همستر داد.

بلوغ و تولیدمثل در همسترها

همسترها حیواناتی زودرس بوده و حدود ۵ سال عمر می‌کنند. تشخیص جنسیت در همستر کار نسبتاً ساده‌ای است و می‌توان بصری نیز نر یا ماده بودن همستر را به راحتی تشخیص داد. همستر نر معمولاً کشیده‌تر از همستر ماده بوده و در قسمت عقبی بدن در طرفین دم، بیضه‌ها به صورت کاملاً برجسته مشاهده می‌شوند (در همستر نر بیضه‌ها رشد قابل توجهی داشته و درصد بالایی از وزن کلی بدن را شامل می‌شوند).

برای تشخیص جنسیت همستر در سنین پایین نیز می‌توان با وارد کردن فشار اندکی به قسمت خلفی شکم، نر یا ماده بودن آن را تشخیص دهید. به این صورت که در جنس نر، بیضه‌ها از محل خود به سمت بیرون برجسته خواهند شد. ضمن این که فاصله مقعد تا دستگاه تناسلی در جنس نر خیلی بیشتر از جنس ماده می‌باشد. علاوه بر این، در جنس ماده مجرای واژن نیز نزدیک مقعد وجود دارد.

همستر ماده معمولاً در ۶-۵ هفتگی و همستر نر در ۸-۶ هفتگی به بلوغ می‌رسد. همستر نر در موقع بلوغ موادی را از غدد سباسه خود ترشح کرده و از این طریق قلمرو خود را تعیین می‌کند. اصولاً همسترها در طبیعت در فصل بخصوصی به فعالیت تولیدمثلی مشغول می‌شوند ولی با نگهداری آن‌ها در محیط خانه (به دور از طبیعت وحش) این حالت از بین خواهد رفت. سیکل جنسی در جنس ماده هر چهار روز یکبار تکرار می‌شود و مدت

موهای حیوان شروع به رشد کرده و در روز پنجم گوش‌ها شروع به باز شدن می‌کنند. در سن دو هفتگی، آن‌ها تقریباً به اندازه سه برابر، افزایش وزن پیدا می‌کنند. بچه همسترها معمولاً در سن یک ماهگی از شیر گرفته می‌شوند.

مادر توسط بچه همسترها و عدم رعایت بهداشت نیز ممکن است باعث ایجاد این رفتار (کشتن بچه همسترها توسط همستر مادر) شود. بچه همسترها در هنگام تولد کر و کور به دنیا می‌آیند. وزن تقریبی آن‌ها در این هنگام دو گرم است. در روز سوم پس از تولد،

تصویر ۳- بچه خواری در همستر

روش دست آموز کردن و لمس همستر

برقراری ارتباط لازمه نگهداری از هر حیوانی است و بهترین زمان برای برقراری ارتباط هنگام غذا دادن به حیوان است (بهترین زمان برای غذا دادن به همستر صبح زود و یا هنگام غروب است). نخست یک تخمه به او بدهید. ابتدا خجالت می‌کشد و سپس آرام آرام شروع به شکستن می‌کند. بعد از آن دست را به آرامی وارد قفس همستر کرده و پشت گردنش را لمس کنید و بازی کنید. پس از رضایت حیوان را در دست بگیرید. این کار را حداقل روزی سه بار انجام دهید، زیرا همسترها به بازی کردن علاقه زیادی دارند. انس گرفتن همستر با انسان حدود ۲۰ روز تا یک ماه طول می‌کشد، دوستانی که همستر تازه تهیه کرده‌اند باید به همستر خود فرصت آشنایی با انسان را بدهند. زیرا تا قبل از اینکه همستر به دست شما عزیزان برسد، پیش دوستان خود بوده و بعد از تغییر محیط این حیوان کمی از صاحب خود می‌ترسد و با صبر و شکیبایی شما این ترس برطرف خواهد شد. مواظب باشید همستر در اثر ترس دست شما را گاز نگیرد، چراکه این اتفاق باعث می‌شود همستر دیرتر با شما انس بگیرد.

راه‌های جلوگیری از بچه‌خواری در همستر

یکی از راه‌های جلوگیری از خوردن همستر توسط مادر آن‌ها این است که مادر در محیط اطراف خود احساس امنیت و آرامش کند. علت اصلی بچه‌خواری استرس ناشی از ترس یا گرسنگی است؛ بنابراین با از بین بردن هر گونه احتمال می‌توانید از بروز چنین اتفاقاتی با عواقب ناگوار جلوگیری کنید.

برخی دیگر از اقداماتی که می‌توانید برای جلوگیری از بیشتر خوردن نوزادان توسط همستر انجام دهید عبارتند از:

- به محض تولد نوزادان پدر را در قفس دیگری مستقر کنید.
- اجازه دهید مادر در یک محیط آرام و ساکت با نوزادان خود ارتباط برقرار کند.
- فقط برای گذاشتن غذا و آب نزدیک قفس بروید.
- سعی نکنید نوزادان را حداقل تا ۱۴ روزگی نوازش کنید تا مادر را در مورد رایحه نوزادان گیج نکنید.
- تا حد ممکن پروتئین موجود در رژیم غذایی مادر را به صورت تخم‌مرغ و روغن کبد ماهی تأمین کنید و همچنین غذای کافی همیشه در اختیار مادر قرار دهید.

روش گرفتن همستر

می‌شود؛ به این علت که همسترهای کوچک از انسان بسیار می‌ترسند و ممکن است که از کف دست به پایین بپرند و به خود صدمه بزنند.

۱- گرفتن از پشت گردن همستر: این روش بیشتر برای همسترهای کوچک و یا همسترهای ناآشنا استفاده

تصویر ۴- طرز گرفتن همستر از پشت گردن

کردید که همستر خسته شده و تمایل دارد به خانه برگردد فوراً آن را در قفس قرار دهید.

۲- گرفتن همستر از زیر بغل و کف دست: این روش بسیار متداول برای گرفتن همستر آشنا است؛ ولی اگر حس

تصویر ۵- طرز گرفتن همستر از زیر بغل و کف دست

Publisher Note

Animal Science Students Scientific Association, Campus of
Agriculture and Natural Resources at the University of Tehran

Submit Your Manuscript:

https://domesticjsj.ut.ac.ir/contacts?_action=loginForm